

Tvrdý, Josef

Slovní označování pojmu skutečnosti

In: Tvrdý, Josef. *Problém skutečnosti u Davida Huma a jeho význam v dějinách filosofie*. Brno: Filosofická fakulta, 1925, pp. 19-20

Stable URL (handle):

<https://hdl.handle.net/11222.digilib/126479>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

práce Hassovy, o níž již byla zmínka a která věcně a spravedlivě oceňuje Huma i tam, kde se obyčejně pokládá za naprostého skeptika, totiž při problému logické platnosti. Slova správný, nesprávný, nesmyslný, chyba a pod., jichž Thomsen nadměrně užívá, charakterisují jeho způsob kritiky dosti význačně.

IV. Slovní označování pojmu skutečnosti.

15. Pojem skutečnosti jest v češtině stejně jako v němčině označován hlavními třemi, resp. čtyřmi synonymy: existence (jsoucnost), skutečnost, realita, něm. Existenz (Dasein), Wirklichkeit, Realität. Angličtina a francouzština užívají jen dvou hlavních výrazů franc. existence, réalité, angl. existence, reality. Je pochopitelné, že ze zvyku, každému slovu přiřkládají nějaký obsah, vyskytly se snahy u filosofů rozeznávat také mezi různými pojmy: existence, skutečnosti a reality. Nejznámější tu jest stanovisko Brentanovců, chtějících přesně rozlišovat mezi pojmem existence a skutečnosti, resp. reality. Zvláště žák Brentanův Ant Marty varoval před směřováním pojmů existence a reality; existence má pro něho jenom logický význam, vzniká teprve reflexí a předpokládá tedy vždy soud, kdežto realita jest blíže nevysvětlitelná a jest nám dána ve všech fyzických i psychických kvalitách¹. K témuž rozlišování se přiznává též Baldwin², který pro onu nevysvětlitelnou vlastnost věcí, označovanou realitou, užívá termínu koeficient reality. Na druhé straně rozlišuje Külpe již po Heglově vzoru mezi pojmy skutečnosti (Wirklichkeit) a realitou (Realität)³. Slova „skutečnost“ užívá pro to, co je nám dáno jako skutečné, tedy pro jev, kdežto svět transcendentní našemu vědomí tvoří mu realitu. A tak podle těchto různých názorů znamenala by existence logický pojem vzniklý reflexí o skutečnosti, skutečnost by tvořily empirické skutečné předměty, kdežto realitu by vyjadřovaly trans-

¹ Ant. Marty, Vierteljahrschrift f. wiss. Phil. VIII. S. 171. Jerusalem, Die Urteilsfunktion 1895, str. 68 a n.

² J. M. Baldwin, Das Denken und die Dinge, něm. překl. I, str. 296—297.

³ O. Külpe, Die Realisierung 1912, str. 13—14.

endentní (metempirické) předměty. Avšak, byť i toto rozlišování nebylo zcela bez podstaty, jest úplně zbytečné, neboť všechny tři rozlišené druhy skutečnosti mají společný základ, onu základní kvalitu dále nevysvětlitelnou, a to ať se objevují kdekoli a v kterékoli formě. Mám-li označiti blíže, o který druh skutečnosti mi jde, učiním tak nejlépe přidáním náležitého přívlastku jako na př. existence vnějších předmětů. Zcela právem přechází tedy Pfänder¹ tyto rozdíly a užívá ve své logice v odstavci pojednávajícím o existenciálních soudech a o existenci všech tří slov promiscue bez rozdílu významu.

16. Také Hume nečiní valného rozdílu mezi pojmem existence a reality, ač užívá obou slov. Označuje sice slovem existence hlavně obecný pojem skutečnosti a zvláště jeho logickou stránku², avšak užívá ho též o konkrétní skutečnosti, nazývaje realitu vnějších předmětů „external existence“³ a vysvětluje ji blíže jakožto „continued and distinct or independent existence“⁴. Že skutečně nečiní tu mezi slovy rozdílu, je vidno z výrazu „reality and continued existence“⁵. V témže významu užívá slova „real existence“⁶, nebo prostě „existence“ (i v plur. existences jakožto jednotlivé předměty)⁷. Slovo „reality“ označuje mu celý systém skutečných předmětů, pokud nám jej podává paměť v souvislosti s přítomnými dojmy⁸ anebo který se tvoří soudem. Ovšem tu užívá též výrazu system of realities⁹, takže z toho vyplývá, že realities mu značí jednotlivé skutečné předměty, tedy totéž, co označoval slovem „existences“¹⁰.

¹ Alex. Pfänder, Logik 1921, str. 189 a n.

² Treatise B. I. P. II. Sect. VI. (370). Sect. VII. (396).

³ Treatise B. I. P. II. Sect. VI. (371).

⁴ Treatise B. I. P. IV. Sect. II. (479, 496-500), „trvalá a odlišná neboli nezávislá existence.“

⁵ Treatise B. I. P. IV. Sect. II. (483).

⁶ Treatise B. I. P. III. Sect. IX. (408).

⁷ Ibidem.

⁸ Treatise B. I. P. III. Sect. IX. (407).

⁹ Ibidem.

¹⁰ Viz též Markéta Marlekerová, Humes Begriff der Realität str. 5, kde uvádí ještě jiné doklady na podporu tohoto mínění.